

Сурығлар

1. Пилдірістер постарының тузалары хоостыра хайдағ пөліктерге чарылчалар? **Көзидімнернең** пазыңар. (10 б.)

1)
2)
3)

2. Пилдіріс **пүдізі** хоостыра хайдағ пөліктерге чарылча? **Көзидімнернең** пазыңар. (10 б.)

.....

3. Пирілген сөстердең пилдірістерні сығара пазыңар, тузазы паза пүдізі хоостыра хайдағ пөліктерге кірчеткенін таныхтап сөс пірігізі алай чоохтағ пүдіріңер. (20 б.)

Тирең, аң, өң, чағын, амыр, саблығ, суғ, хортых, ағас, пөзік, тигір, хызамдых, көйтiк, пүрліг, адай, соох, ізіг, чалахай, хайхастығ, чир, сарығ, пулут, апсах, хозан, нанчы, харындас, махачы, чол, тырғахтығ, тұлгү, нымах, узун, хызычах, чоох, аппағас, көгенек, ырах, пүр, хыйға, хайчы, аал, хызычах.

	пилдіріс	Тузазы паза пүдізі хоостыра кӧрiмi	Сӧс пiрiгiзi
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			

17			
18			
19			
20			

4. Пирілген пілдірістердең тиңнестіріс, тыыдыс, азындыра паза толдыра нимес (кічіглес) тузалығ пілдірістер пүдір салыңар. (10 б.)

чылығ	
сіліг	
хызыл	
хара	
көк	

5. Пирілген пілдірістернің тинестіріс сині (степеннері) хоостыра (тиңнестіріс, азындырыс, тыыдыс, толдыра нимес) хайдағ пөлікке кірчеткенін пас салыңар. (10 б.)

хардаң ах көгенек	
иң тирең көл	
көгемзік чахайах	
көгілбей тигір	
көк от	
көппегес тигір	
прайзынаң хыйға оол.	
сілігнің сілии хызычах	

6. Пирілген пілдірістернің пүдізі хоостыра хайдағ пөлікке кірчеткенін таныхтап салыңар. (10 б.)

хызамдых	
маллығ	
чалбах	
сап-сарығ	
ортымах	
ыраххы	

арыҕ	
чарых	
иирдегі	
атти	

7. Сіліг сөске сказуемай форма хозымнарын хозыңар. (10 б.)

I
II
III
I
II
III

8. Сіліг сөске тартылғы форма хозымнарын хозыңар. (10 б.)

I
II
III
I
II
III

9. Сіліг сөсті тартылғы форма пастағы сырайда падежтерче хубулдырыңар. (10 б.)

А.П.
Т. П.
П.П.
К.П.
О.П.
С.П.
Ы.П.
П.П.
Т.П.
С.П.

10. Тексттегі числительнайларны паза санағ сөстерні сығара пазыңар.
Числительнайларның көрімін таныхтаңар.

ИЗЮМНЫҒ ПАЗА ХУЗУХТЫҒ ТОРТ

2 стакан сахарны 1 стакан **чағбан хайахнаң** пулғабызыңар, 1,5 самнағас корица, тус, 1 стакан изюм паза ит тартчаңда тартыбысхан 1 стакан грецкай хузухты хозыбызыңар. 2 стакан яблоко комподын алай сүзүнін, 1 самнағас сода хозып, прай чахсаан пулғабызыңар. Анаң көместең 4 стакан унны салыбызыңар. Тестоны духовкаа суғар алнында 2 улуғ самнах уксус хозыбызыңар. Чахсы ізіп парған духовкада 50–55 минута пызырыңар.

Революция алнында кічіг ааллардағы чон мал тутчаң, хыра салып, аңнап чөрчең паза палыхтачаң. Н. Ф. Катановтың 1889 чылдағы танығларынаң, Ирес аалда 17 хоних полтыр, 352 ат, 334 мал, 1542 хой пар тіп пазылча. ол оңдайнаң, хомай нимес чуртачаңнар. 2–3 ат, 5–6 мал тутчатхан сөбіре чохха саналчаң, пайларда чалланып тоғынчаң. Пайларның 500–700-ер мал, ат тырбозы паза пасха даа тиріглер пар полчаң, тадар иблері 10–14 пулууның пүдірілчең.

Фашист азымахчылары ыраххы 1945 чылда Ада чаада чиңдіргеннең пеер 60 чыл толча. Хакас чирінең Илбек Ада чааға 62 муң кізі парған. оларның 30 муңы анда саңайға чадыбысхан. Фашисттер пістің чирде 1710 город, 70 муң аал өрт-чалынға сух салғаннар. Ағаа хоза, промышленностьта 32 муң предприятие, 65 муң километр тимір чол чох идібискеннер. Хорағ 2600 миллиард салковайға иділген. Че махачы чоныбыс позын пазындырарға пирбеен. Хакасияда 32 чир-суғчыбыс Совет Союзының Матыры атха турысхан, 15 — Сабланыс орденінің толдыра кавалері, чир-суубыста таныхтатпаан пір дее чаачы чоғыл.

«Х а к а с ч и р і»